

De l'autora d'*El temps entre costures* i *La missió de l'oblit*

MARÍA DUEÑAS

Destí, La Templanza

MARÍA DUEÑAS
DESTÍ,
LA TEMPLANZA

Traducció de Núria Parés Sellarès i Núria Garcia

COL·LECCIÓ CLÀSSICA
TÍTOL ORIGINAL: *LA TEMPLANZA*
PRIMERA EDICIÓ: MARÇ DEL 2015
© MISORUM, S.L., 2015
© DE LA TRADUCCIÓ DEL CASTELLÀ: NÚRIA PARÉS SELLARÈS I NÚRIA GARCIA, 2015
© EDITORIAL PLANETA, S.A., 2015
AV. DIAGONAL, 662-664 - 08034 BARCELONA
© COLUMNA EDICIONS, LLIBRES I COMUNICACIÓ, S.A.U.
CARRER PEDRO I PONS, 9-11 - 08034 BARCELONA
ISBN: 978-84-664-1959-8
DIPÒSIT LEGAL: B. 5.766-2015
FOTOCOMPOSICIÓ: VÍCTOR IGUAL, S.L.
CARRER ARAGÓ, 390 - 08013 BARCELONA
IMPRÈS A: CAYFOSA

www.columnaedicions.cat

Queda rigorosament prohibida sense autorització escrita de l'editor qualsevol forma de reproducció, distribució, comunicació pública o transformació d'aquesta obra, que serà sotmesa a les sancions establertes per la llei. Podeu adreçar-vos a Cedro (Centro Español de Derechos Reprográficos, www.cedro.org) si necessiteu fotocopiar o escanejar algun fragment d'aquesta obra (www.conlicencia.com; 91 702 19 70 / 93 272 04 47). Tots els drets reservats.

Què passa pel cap i pel cos d'un home acostumat a triomfar quan una tarda de setembre li confirmen el pitjor dels seus temors?

Ni un gest fora de to, ni un exabrupte. Només una esgarifança, fugaç i imprevisible, li va recórrer l'espina, li va pujar a les temples i li va baixar fins a les ungles dels peus. Tanmateix, res no va semblar que canviés en la seva postura quan va constatar el que ja anticipava. Impertèrrit, així va quedar. Amb una mà repenjada sobre la noguera massissa de l'escriptori i les pupil·les clavades en les portadores de la notícia: en les seves cares demacrades pel cansament, en les seves vestimentes de dol desolador.

—Acabin-se la xocolata, senyores. Em sap greu haver-los causat aquest contratemps, els agraeixo la consideració de venir-me a informar en persona.

Com si fos una ordre, les nord-americanes van acatar el mandat quan l'interpret els va traduir les paraules una per una. La legació del seu país els havia facilitat aquell intermediari, un pont perquè les dues dones plenes d'esgotament, males noves i ignorància de la llengua, aconseguissin fer-se entendre i complir així l'objectiu del seu viatge.

Totes dues es van acostar la tassa a la boca sense ganes ni gust. Ho van fer per respecte, segurament. Per no contrariar-lo. Els bescuits de les monges de San Bernardo, en canvi, no

els van tocar, i ell no hi va insistir. Mentre les dones xarrupaven el líquid espès amb una mal dissimulada incomoditat, un silenci que no era del tot silenci es va instal·lar a la sala com un rèptil: lliscant pel terra de plaques envernissades i per l'entelat que cobria les parets; lliscant per sobre dels mobles de factura europea i entre els olis de paisatges i natures mortes.

L'intèrpret, un jove imberbe que amb prou feines arribava als vint anys, estava desconcertat, amb les mans suades entrelaçades a l'altura de les seves parts pudendes, pensant en el seu interior què carai hi faig aquí. Per l'aire, entretant, hi planaven mil sorolls. Del pati en pujava l'eco del tragí dels criats mentre regaven les lloses amb aigua de llorer. Del carrer, a través de les reixes de forja, n'arribava la repicadissa de peülles de mules i cavalls, els planys dels pobres suplicant una almoina i el crit del venedor de la cantonada que pregonava sense parar la seva mercaderia. Empanades de menjar blanc, truites de quallada, confitura de guaiaba, dolços de blat de moro.

Les senyores es van fregar els llavis amb els tovallons d'holanda acabats de planxar; van tocar dos quarts de sis. I després no van saber què fer.

Llavors, l'amo de la casa va trencar la tensió.

—Permetin-me que els ofereixi la meva hospitalitat per passar la nit abans d'emprendre el viatge de tornada.

—Moltes gràcies, senyor —van respondre gairebé a l'uníson—, però ja tenim una habitació reservada en una fonda que ens han recomanat a l'ambaixada.

—Santos!

Tot i que elles no eren les destinatàries d'aquella veuassa ronca, les dues dones es van estremir.

—Que en Laureano acompanyi aquestes senyores a recollir el seu equipatge i les traslladi a l'hotel d'Iturbide, que anotin les despeses al meu compte. I després vas a buscar l'Andrade, l'arrenques de la partida de dòmino i li dius que vingui de seguida.

El criat de pell de bronze va rebre les instruccions amb un simple a les seves ordres, patró. Com si des de l'altra banda de la porta, amb l'orella ben enganxada a la fusta, no s'hagués assabentat que el destí d'en Mauro Larrea, fins llavors un adinerat miner de la plata, s'acabava de truncar.

Les dones es van aixecar de les butaques i les faldilles van cruixir com les ales d'un corb sinistre quan s'estufa. Després del criat, van ser les primeres d'abandonar la sala i sortir a la fresca galeria. La que havia dit que era la germana va posar-se al davant. La que havia dit que era la viuda, al darrere. A la seva esquena hi van deixar els plects de papers que havien dut: els que ratificaven, negre sobre blanc, la veracitat d'una premonició. Finalment, es va disposar a sortir l'interpret, però l'amo de la casa li va frenar la voluntat.

La seva mà, gran i nuosa, aspra, encara forta, es va posar sobre el pit de l'americà amb la fermesa de qui sap manar i sap que l'obeiran.

—Un moment, jove, si us plau.

L'interpret amb prou feines va tenir temps de respondre al requeriment.

—Samuelson, ha dit que es diu, oi?

—Exacte, sí, senyor.

—Molt bé, Samuelson —va dir, abaixant el to de veu—. No cal dir que aquesta conversa ha estat del tot privada. Una paraula a qualsevol i m'encarrego que la setmana que ve el deportin i el cridin a files al seu país. D'on és, vostè, amic meu?

L'interpret va intentar empassar-se la saliva, però el jove es va notar la gola seca com el sostre d'una barraca.

—De Hartford, Connecticut, senyor Larrea.

—Doncs encara millor. Així podrà contribuir a fer que els ianquis guanyin la guerra a la Confederació d'una punyetera vegada.

Quan va intuir que ja havien arribat al vestíbul, va alçar amb els dits la cortina d'un dels balcons i va observar les cunyades que sortien de la casa i pujaven a la seva berlina. El

cotxer Laureano va arriar les eugues, que van arrencar el pas amb empenta, esquivant els vianants respectables, les criatures espellifades sense sabates ni *guaraches* i dotzenes d'indis vestits amb *sarapes* que proclamaven en un caòtic torrent de veus la venda de greix i tapets de Puebla, cecina, advocats, *nevados* de gustos i figures de cera del nen Jesús. Un cop va haver comprovat que el carruatge girava cap al carrer de les Damas, es va apartar del balcó. Sabia que l'Elías Andrade, el seu apoderat, trigaria almenys mitja hora a arribar. I no tenia cap dubte sobre què podia fer durant l'espera.

Blindat de qualsevol mirada aliena, en el trànsit d'una estança a l'altra en Mauro Larrea es va anar traient la jaqueta amb fúria. Després es va desfer el nus de la corbata a estreba-des, es va descordar els botons de puny i es va arromangar fins per sobre dels colzes les mànigues de la camisa de cambrai. Quan va arribar al seu destí, amb els avantbraços nus i el coll obert, va inspirar amb força una immensa alenada d'aire i per fi va fer girar el moble en forma de ruleta que sostenia els tacs en posició vertical.

Mare de Déu Santíssima, va mussitar.

Res feia preveure que escolliria el que va acabar escollint. En tenia d'altres de més nous, més sofisticats i valuosos, acumulats al llarg dels anys com mostres tangibles del seu auge imparable. Més precisos en el tir, més equilibrats. I tanmateix, en aquella tarda que li va esquinçar la vida i la llum de la qual es va anar apagant mentre els criats encenien els quinqués i els llums d'oli pels racons de la gran casa, mentre els carrers continuaven desbordant de pols i el país es mantenia obcecadament ingovernable en disputes que semblava que no tenien final, ell va rebutjar el que era predictable. Sense cap lògica aparent, sense cap raó, va escollir el tac vell i tosc que el lligava al seu passat i es va disposar a lluitar rabiós contra els seus dimonis davant la taula de billar.

Van passar els minuts mentre feia uns tirs amb una eficàcia implacable. Un rere l'altre, rere l'altre, rere l'altre, acompanyat només del soroll de les boles que rebotaven contra les

bandes i el so sec del xoc del marfil. Controlant, calculant, decidint com feia sempre. O com gairebé sempre. Fins que, des de la porta, una veu va sonar a la seva esquena.

—No pressento res de bo amb aquest tac que tens a les mans.

Ell va continuar el joc com si no hagués sentit res: ara girava el canell per rematar un tir precís, ara formava un sòlid anell amb els dits per enèsima vegada, i deixava visible a la mà esquerra dos dits aixafats dels extrems i aquella fosca cicatriu que li pujava des de l'inici del polze. Ferides de guerra, solia dir, irònic. Les seqüeles del seu pas per les entranyes de la terra.

Però sí que havia sentit la veu de l'apoderat, és clar que sí. La veu ben modulada d'aquell home alt d'elegància exquisidament passada de moda que, dins del seu crani net com un còdol de riu, amagava un cervell vibrant i sagaç. L'Elías Andrade, a més de vetllar per les seves finances i els seus interessos, també era l'amic més proper: el germà gran que mai no havia tingut, la veu de la consciència quan el remolí dels dies convulsos li escatinava la serenitat necessària per discernir.

Inclinat lleugerament sobre el tapet, en Mauro Larrea va impulsar l'última bola de ple i va donar per acabada la solitària partida. Després va tornar el tac al moble i, sense pressa, es va girar cap al nouvingut.

Es van mirar cara a cara, com tantes altres vegades. Per a les coses bones i les dolentes, sempre havia estat així. A la cara, sense subterfugis.

—Etic arruïnat, *compadre*.

El seu home de confiança va tancar els ulls amb força, però no va replicar. Simplement, es va treure un mocador de la butxaca i se'l va passar pel front. Havia començat a suar.

Mentre esperava una resposta, el miner va alçar la tapa d'una capsa de tabac i en va treure un parell de cigars. Els van encendre amb un encenedor de plata i l'aire es va omplir

de fum; no va ser fins llavors que l'apoderat va reaccionar davant la tremebunda notícia que acabava de sentir.

—Adéu a Las Tres Lunas.

—Adéu a tot. Se n'ha anat tot a la merda.

D'acord amb la seva vida entre dos mons, a vegades mantenia fortes expressions castellaness i altres cops sonava més mexicà que el castell de Chapultepec. Havien transcorregut dues dècades i mitja des que havia arribat a la vella Nova Espanya, convertida ja en una jove república després d'un llarg i dolorós procés d'independència. En aquell temps, ell arrossegava una ferida al cor, dues responsabilitats irrenunciabls i la necessitat imperiosa de sobreviure. Res no feia preveure que el seu camí es creués amb el de l'Elías Andrade, última baula d'una antiga saga criolla tan noble com empobrida des de la decadència de la colònia. Però com en altres moltes coses en què intervenen els vents de l'atzar, els dos homes van acabar coincidint en la infame cantina d'un campament miner a Real de Catorce, quan els negocis d'en Larrea —una dotzena d'anys més jove— començaven a alçar el vol i els somnis de l'Andrade —uns quants anys més vell— havien caigut fins al fons. I malgrat els mil daltabaixos que tots dos van esquivar, malgrat els contratemps i els triomfs i les alegries i les contrarietats que la fortuna els va acabar posant al davant, mai més no es van separar.

—Que te l'ha fotut, el *gringo*?

—Pitjor. És mort.

La cella alçada de l'Andrade va emmarcar un signe d'interrogació.

—El van liquidar els sudistes a la batalla de Manassas. La seva esposa i la seva germanastra han vingut des de Filadèlfia per comunicar-m'ho. Aquesta va ser la seva última voluntat.

—I la maquinària?

—La van requisar abans els seus socis per a les mines de carbó de la vall de Lackawanna.

—L'havíem pagat tota —va mussitar, estupefacte.

—Fins a l'últim cargol, no vam tenir cap altra opció. Però no va arribar a embarcar ni una sola peça.

L'apoderat es va acostar a un balcó sense dir res i va obrir les portes de bat a bat, potser amb l'illús desig que amb un bufet d'aire espantés el que acabava de sentir. Del carrer, en canvi, només en van pujar les veus i els sorolls de sempre: el tragí imparable de la que fins pocs lustres abans havia estat la més gran metròpoli de les Amèriques. La més rica, la més poderosa, la vella Tenochtitlán.

—Et vaig avisar —va mussitar, amb la mirada abstreta en el tumult del carrer, sense girar-se.

L'única reacció d'en Mauro Larrea va ser una intensa pipada a l'havà.

—Et vaig dir que tornar a explotar aquella mina era massa temerari: que no optessis per aquella concessió diabòlica, que no invertissis aquella barbaritat de diners en màquines estrangeres, que busquessis accionistes per compartir el risc... Que et traguessis del cap aquell maleït disbarat.

Va sonar un coet a prop de la catedral, es va sentir la gresca entre dos cotxers i el renill d'una bèstia. Ell va expulsar el fum, sense replicar.

—Et vaig repetir cent vegades que no hi havia cap necessitat d'apostar tan fort —va insistir l'Andrade amb un to cada vegada més aspre—. I tot i així, contra el meu consell i contra el més elemental sentit comú, et vas entestar a arriscar-hi fins a les pestanyes. Vas hipotecar la hisenda de Tacubaya, vas vendre les del partit de Coyoacán, els ranxos de San Antonio Coapa, els magatzems del carrer Sepulcro, els horts de Chapingo, els corral·ls del costat de l'església de Santa Catarina Mártir.

Va recitar l'inventari de propietats com si escopís bilis, i després va arribar la resta.

—A més, et vas desprendre de totes les teves accions, dels bons contra el deute públic, dels títols de crèdit i de participació. I com que no estaves prou content d'arriscar-hi tot el que tenies, et vas endeutar fins a les celles. I ara no sé pas com penses fer front al que ens espera.

Per fi, el va interrompre.

—Encara ens queda alguna cosa.

Va obrir les mans com si volgués abastar l'estança on eren. I amb aquest gest, per extensió, va travessar murs i sostres, patis, escales i teulades.

—Ni pensar-hi! —va bramar l'Andrade, posant-se les mans al cap.

—Necessitem capital per pagar els deutes més peremptoris primer, i per començar a moure'm després.

Si hagués vist un fantasma, la cara de l'apoderat no hauria pas mostrat més pànic.

—Moure't, cap on?

—Encara no ho sé, però l'únic que queda clar és que me n'he d'anar. No em queda alternativa, *hermano*. Aquí estic cremat; no hi haurà manera de reprendre res.

—Espera't. Espera't, per l'amor de Déu. Abans ho hem de valorar tot, potser podem dissimular algun temps mentre vaig apagant focs i negociant amb els creditors —va insistir l'Andrade, intentant imbuir serenitat.

—Saps igual que jo que així no arribarem enlloc. Que al final dels teus comptes i balanços, no hi trobaràs res més que desolació.

—Tingues calma, Mauro; modera't. No t'anticipis i, sobretot, no comprometis aquesta casa. És l'últim que et queda intacte i l'únic que potser et podrà servir perquè tot sembli el que no és.

Es referien a la imponent mansió colonial del carrer de San Felipe Neri. El vell palau barroc comprat als descendents del comte de Regla, el que va ser el més gran miner del virregnat: la propietat que el posicionava socialment en les coordenades més desitjables de la traça urbana. Allò era l'únic que no havia posat en joc per aconseguir la monstruosa quantitat de diners en efectiu que necessitava per fer revivre la mina Las Tres Lunas; l'únic que quedava intacte del patrimoni que havia creat amb els anys. Més enllà del simple valor material, tots dos sabien el que aquella mansió signifi-

cava: un punt de suport sobre el qual mantenir —encara que fos precàriament apuntalada— la seva respectabilitat pública. El fet de retenir-la l'alliberava de l'escarni i la humiliació. El fet de perdre-la implicava convertir-se als ulls de tota la capital en un fracassat.

Entre els dos homes es va tornar a expandir una quietud espessa. Els amics, antany tocats per la sort, triomfadors, admirats, respectats i atractius, ara es miraven com dos nàufrags enmig d'una tempesta, llançats sense previ avís a les aigües gelades per un traïdor cop de mar.

—Has sigut un maleït insensat —va reiterar l'Andrade al cap d'una estona, com si repetint una vegada i una altra els seus pensaments pogués aconseguir atenuar la força de l'impacte.

—Em vas acusar del mateix quan et vaig explicar com vaig començar amb La Elvira. I quan em vaig ficar a La Santa Clara. I a La Abundancia i La Prosperidad. I en totes aquestes mines hi vaig acabar portant prosperitat i en vaig treure plata a tones.

—Però llavors no tenies ni trenta anys, eres un pur salvatge perdut a la fi del món i et podies arriscar, tros de be-neit! Ara que et falten tres credos per als cinquanta, et penses que seràs capaç de començar des de baix una altra vegada?

El miner va deixar que l'apoderat es desfogués cridant.

—T'han proposat entrar en consorcis i aliances amb les empreses més grans del país! T'han temptat els liberals i els conservadors, podries ser ministre amb qualsevol d'ells si tan sols hi mostressis el més mínim interès! No hi ha cap saló que no vulgui comptar amb tu com a convidat i has fet seure a la teva taula les personalitats més il·lustres de la nació. I ara ho engegues tot a rodar per la teva tossuderia. Tens una reputació a punt de sortir volant pels aires, un fill que sense els teus diners no és res més que un despropòsit i una filla amb una posició que està a punt de deshonrar!

Quan va acabar de deixar anar tots aquests impropis, va retorçar l'havà a mig fumar en un cendrer de cristall de roca i

es va dirigir cap a la porta. La silueta d'en Santos Huesos, el criat indígena, es perfilava en aquell moment sota la llinda: en una safata hi duia dos gots de vidre tallat, una ampolla d'aiguardent català i una altra de whisky de contraban de Louisiana.

Ni tan sols va deixar que la diposités a sobre la taula. L'Andrade li va frenar el pas i es va servir un trago amb brusquedat. Se'l va beure de cop i es va fregar la boca amb el dors de la mà.

—Deixa'm que aquest vespre repassi els comptes, a veure si podem salvar alguna cosa. Però si us plau, per l'amor de Déu, oblida't de desfer-te de la casa. És l'únic que et queda si esperes que algú torni a confiar en tu. És la teva coartada. El teu escut protector.

En Mauro Larrea va fer veure que escoltava, fins i tot va assentir amb el cap, però llavors la seva ment ja avançava cap a una altra direcció radicalment diferent.

Sabia que havia de començar de nou.

I per a això necessitava moneda sonant i poder pensar.